

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.1.34](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.1.34)

УДК 351

*Л. В. Сергієнко,
к. держ. упр., доцент кафедри економічної безпеки, публічного управління та
адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка»*

ORCID: 0000-0003-3815-6062

*І. В. Новосіолов,
магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ORCID: 0000-0001-6613-7059

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ УРБАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

L. Sergienko

PhD in Public Administration,

*Assistant Professor of Department of Economic Security, Public Management and Administration
Zhytomyr Polytechnic State University*

I. Novosiolov

*Master's Degree in «Public Management and Administration»,
Zhytomyr Polytechnic State University*

DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF URBAN CHANGE

На сьогодні, частка населення, що проживає в містах, у тому числі і у світових масштабах, перевищує частку жителів сільської місцевості. Міжнародна спільнота визначає урбанізацію однією з чотирьох основних проблемних тенденцій демографії, серед яких: тенденції збільшення населення, тенденції старіння населення світу та тенденції міжнародної міграції. В умовах глобалізованого світу Україна є частиною зазначених світових урбанізаційних процесів, хоча прослідковується негативна тенденція зменшення населення. Вивчення урбанізаційних процесів та змін є актуальним питанням, адже урбанізаційні зміни торкаються усіх систем життєдіяльності людей та сфер їх співіснування. Урбанізаційні процеси є швидкими та нестабільними, що зобов'язує органи публічної влади та керівництво країн здійснювати постійний моніторинг стану та розвитку даних процесів, оцінку їх впливу на життя суспільства, ідентифікацію потреб громадян в окреслених умовах. Це дозволить здійснювати урядами держав формування та реалізацію державної політики на замовлення суспільства. У статті проаналізовано тенденції процесів урбанізації в Україні, світі та Європі, здійснено їх порівняльний аналіз. Визначено та охарактеризовано етапи розвитку урбанізації з метою встановлення патернів, які впливають на розвиток міст та переходу від однієї стадії до іншої. Проаналізовано підходи вчених до визначення поняття «урбанізація», а також офіційні документи міжнародних організацій, що дозволило сформулювати авторське визначення даного поняття з позицій системи публічного управління. У процесі аналізу наукових напрацювань зарубіжних вчених, виявлено підходи до поділу процесу урбанізації на стадії, а

також ідентифіковано та охарактеризовано сучасні міські ідеології, що дозволило встановити зміщення фокусу міських цінностей за останні декілька десятиліть. Сукупність наслідків урбанізаційних процесів формують перед вітчизняною системою публічного управління та адміністрування ряд завдань, вирішення яких у майбутньому є запорукою дотримання прав і свобод людей та їх безпечного співіснування.

To date, the proportion of urban, including world-wide, populations is greater than that of rural residents. The international community identifies urbanization as one of four major problematic demographic trends, including: population growth trends, world population aging trends, and international migration trends. In a globalized world, Ukraine is part of these world urbanization processes, although there is a downward trend in population decline. The study of urbanization processes and change is a pressing issue, as urbanization changes affect all human life systems and their coexistence spheres. Urbanization processes are rapid and unstable, which requires the public authorities and the governments of the countries to constantly monitor the status and development of these processes, assess their impact on society, and identify the needs of citizens in the specified conditions. This will allow the governments of the states to form and implement public policies at the request of society. The article analyzes the tendencies of urbanization processes in Ukraine, the world and Europe, and their comparative analysis. The stages of urbanization development have been defined and characterized in order to identify patterns that influence the development of cities and the transition from one stage to another. The approaches of scientists to the definition of the term "urbanization" are analyzed, as well as official documents of international organizations, which allowed to form the author's definition of this concept from the standpoint of the system of public administration. In the process of analyzing the scientific achievements of foreign scientists, approaches to the division of the urbanization process at the stage were identified, and modern urban ideologies were identified and characterized, which allowed to establish the shift in the focus of urban values over the past several decades. The totality of the consequences of urbanization processes form before the domestic system of public administration and administration a number of problems, the solution of which in the future is the key to respecting the rights and freedoms of people and their safe coexistence.

Ключові слова: урбанізація; публічне управління; урбанізаційні процеси; тренди урбанізації; місто; міське населення; сільське населення.

Keywords: urbanization; public administration; urbanization processes; trends of urbanization; city; urban population; rural population.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Майбутнє для населення світу – це місто, адже більше ніж половина людей вже зараз проживають в місті, а саме 55 %, в той час як в 1950 році аналогічний показник становив лише 30%. До середини століття 68% населення світу проживатиме в містах. В абсолютних показниках ріст буде становити близько 2,5 мільярдів осіб в період між 2018 та 2050 роками. Зростання частки міського населення, кількості і розміру міст зумовлене сукупністю факторів, насамперед таких як: перевищення рівня народжуваності над рівнем смертності населення, міграція з сіл в міста та з-за кордону, а також урбанізаційні процеси в селах. Урбанізація визначається однією з чотирьох основних демографічних тенденцій поряд з ростом населення, його старінням та міжнародною міграцією.

Україна є частиною світових урбанізаційних процесів, хоча за деякими показниками не завжди спостерігається позитивна динаміка. Це обумовлено і недостатнім вивченням таких процесів, і розривом між світовою повісткою дня та процесами формування та реалізації державної політики в Україні у різних сферах, а також рядом інших факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що в свою чергу, провокують певну величину ризиків та загроз. Сукупність наслідків урбанізаційних процесів формують перед вітчизняною системою публічного управління та адміністрування ряд завдань, вирішення яких у майбутньому є запорукою дотримання прав і свобод людей та їх безпечного співіснування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин проблеми. Наукові напрацювання вітчизняних дослідників у сфері урбанізації належать:

- у контексті вивчення стійкості міських агломерацій та впливу урбанізаційних процесів на регіональний розвиток М.Ф. Аверкинй, Т.Б. Заставецькому, Д.М. Котенок та іншим;

- щодо методологічних засад дослідження сучасних міських процесів, методології управління сталим розвитком міста М.Ф. Аверкинй, О.В. Балуєвій та іншим;

- у контексті пошуку шляхів забезпечення розвитку міст та агломерацій, зокрема дослідження фінансового забезпечення розвитку міст присвячені праці М.Ф. Аверкинй; інформаційних систем та технологій забезпечення М.А. Міненко, В.І. Бендюгу, Б.М. Комаристі, М.Ф. Аверкинй; фінансового, демографічного та соціального розвитку А.С. Буряченко та іншим;

- щодо вивчення механізмів розвитку сільських територій в умовах урбанізації В.В. Засадко; М.І. Стегней, І. В. Прокопа та іншим;

- у частині дослідження взаємозв'язку урбанізації, економічної безпеки та глобалізації В.В. Засадко, І.Г. Бабець та іншим;

- у контексті оцінки впливу урбанізації та визначення наслідків урбанізаційних процесів Г.О. Комарницькій, Ю.С. Шипулінй, Н.С. Ілляшенко, Д.М. Котенок та іншим.

На сьогодні, урбанізаційна проблематика, насамперед, розглядається з позицій впливу на екологічну, соціальну та економічну складові, що підтверджується рядом наукових праць, як вітчизняних вчених, що розглянуті вище, так і наступних зарубіжних дослідників. Серед зарубіжних авторів питанням вивчення урбанізаційної проблематики присвячені праці:

- у частині взаємозв'язку урбанізації і сталого розвитку А. Аллен (A. Allen), Дж. Бікнелл (J. Bicknell), Д. Догман (D. Dodman), Д. Саттерсвейт (D. Satterthwaite), С. Леманн (S. Lehmann), М. Ліндфілд (M. Lindfield), Ф. Стейнберг (F. Steinberg), П. Ньюман (P. Newman), А. Матан (A. Matan) Р. Реджістер (R. Register) та інших;

- у контексті вивчення проблематики сучасного розвитку міст, використання «великих даних» для потреб міста в реальному часі, теорій мережевого урбанізму присвячені праці Роба Кітчина (Rob Kitchin); Стефана Грема (Stephen Graham) та інших.

З соціальних позицій, міські простори, пошук взаємозв'язків між різними параметрами, що визначають урбанізаційний розвиток в конкретних містах, пошук кореляцій між ними, а також вивчення взаємозв'язку між розвитком міста та рівнем довіри до влади досліджено В. Вахштайном. Дослідник на основі вивчення урбаністичних теорій, розширив понятійний апарат авторським терміном «хіпстерський урбанізм».

Розвитку публічних просторів в умовах урбанізації присвячені наукові роботи Яна Гейл (Gehl Jan) щодо вивчення публічних просторів, їх правильного використання та формування і реалізації політики місцевої та державної влади в умовах урбанізації. Концепція побудови Яном Гейлом (Gehl Jan) Копенгагену допомогла з'явитися новому терміну, який описує концепцію, схожу на Копенгаген – копенгагенізація – поняття, що характеризує місто, яке зорієнтовано більше на велосипедну інфраструктуру, ніж на автомобільну.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є характеристика урбанізаційних процесів у контексті оцінки їх впливу на розвиток системи публічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток урбанізаційних процесів спричинено рядом передумов, факторів та чинників, які стосуються різних сфер життєдіяльності людей, однак беззаперечним є той факт, що урбанізація, насамперед, є наслідком розвитку людської цивілізації.

Починаючи з 1950 року населення планети пройшло через стрімкий процес урбанізації. В 1950 року більше ніж 70% населення проживало в сільській місцевості. В 2007 році вперше в історії частка міського населення перевищила частку сільського, і з того часу чисельність населення в містах продовжує рости швидше за чисельність сільських жителів.

Розвиток урбанізації взаємопов'язаний із розвитком суспільства. У 1980 році Елвін Тоффлер (Alvin Toffler) у праці «Третя хвиля» [19] здійснив комплексне дослідження періодизації розвитку суспільства, обґрунтувавши Хвильову концепцію розвитку, де виділив три основні стадії розвитку людства: аграрна, індустріальна, постіндустріальна. Доцільність визначення періодів розвитку урбанізаційних процесів у світі обумовлюється важливістю теоретичного значення періодизації у контексті визначення характерних ознак та закономірностей переходу від одного періоду до іншого. Адже характеристика етапів розвитку урбанізаційних процесів дозволить визначити відповідні рушійні сили та механізми розв'язання проблем. Періодизація урбанізаційних процесів у світі та характеристика відповідних періодів з позицій розвитку міст подано у табл. 1.

Таблиця 1.
Етапи розвитку урбанізаційних процесів в світі

<i>Часовий період</i>	<i>Характерні ознаки періоду</i>	<i>Тип міста</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Неоліт – друга половина 18 ст.	- повільне економічне зростання; - низький рівень споживання у населення (на рівні фізіологічного мінімуму); - зростання населення відбувається повільними темпами; - соціальна та просторова мобільність практично відсутні; - зростання рівня міського населення на рівні 0,5-1.% за століття	Доіндустріальне місто
Друга половина 18 ст. – 1900-ті рр.	- прискорене економічне зростання; - зростання чисельності населення; - зростання рівня якості та рівня життя населення; - механізація сільського господарства; В період з 1700 по 1800 показник зростання міського населення сягнув вже 2,3%. З 1800 по 1900 ріст - 9,1%.	Індустріальне місто
1900 – 1950 рр	- рівномірне економічне зростання; - темпи росту населення сповільнилися, але продовжувалося стрімке зростання частки міського населення; - високий рівень соціальної та просторової мобільності; Ріст частки міського населення в період з 1900 по 1950 становив близько 13%	Постіндустріальне місто
1950– до сьогодні	- початок інтенсивних урбанізаційних процесів; - у період з 1950-2020 рр. ріст частки міського населення становить 26,16%	Сучасне місто

Перша хвиля розпочалася близько 10 тис. років тому з переходом від збиральництва до вирощування. Даний період характеризувався повільним економічним зростанням, низьким рівнем споживання у населення (на рівні фізіологічного мінімуму). Перша хвиля мала своє продовження до середини 18 століття, до початку промислової революції. Так наприклад до цього моменту зростання частки міського населення було на рівні 0,5 - 1%, а в період з 1700 по 1800 цей показник сягнув вже 2,3%. З 1800 по 1900 ріст сягав вже 9,1%. Це пояснюється пришвидшенням економічного зростання в країнах, зростанням населення. Також в цей період зростання рівень якості та рівня життя у населення, особливо в містах, де почало концентруватися ще більше капіталу. Індустріалізація призвела до механізації сільського господарства, що у свою чергу зменшувало обсяг роботи фермерів. Відсутність зайнятості змусила фермерів переїжджати до міст у пошуках роботи. Ця міграція і створила так звані індустріальні міста.

Третя хвиля розпочинається з середини 20 ст. В 1950 році починаються інтенсивні постіндустріальні та урбанізаційні процеси. Хоча темпи зростання населення поступово почали зменшуватися, але чисельність міського населення продовжувала стрімко зростати

До 1950 року частка міського населення в світі становила 29,61%. І вже за 57 років у 2007 році вперше в історії людства частка міського населення перевищила частку сільського і становила вже 50,16%.

За даними Світового банку [9] у 2018 році, у 65 країнах світу частка міського населення становить більше 80%. Найбільш урбанізованими країнами є: Японія (91,53%), Нідерланди (91,08%), Бельгія (97,96%) та Аргентина (91,75%). Але лише в 6 країнах проживає половина усього міського населення світу. Найбільша міська популяція в Китаї (837 мільйонів), на другому місці Індія з 461 мільйоном міського населення.

Такі регіони, як Африка та Азія, навпаки залишаються більш сільськими. В Африці лише 40% населення проживає в містах, в той час як в Азії цей показник сягає 50%. Найменша частка міських жителів переважає в країнах, що розвиваються, де показник може становити менше 20%.

Організація об'єднаних націй в World Urbanization Prospects: The Revision [7] також робить прогноз урбанізаційних процесів до 2050 року. На момент закінчення програми сталого розвитку світу «Agenda for Sustainable Development» у 2030 році частка населення в містах становитиме вже 60%. За прогнозами в 2050 році частка вже становитиме 68%, що відповідає зворотній ситуації, яка склалася в середині ХХ століття.

На основі систематизації статистичних даних, наукових досліджень у сфері урбанізації ([9], [7], [2], [3]), визначено основні тенденції урбанізаційних процесів у світі, що дозволяє сформувати футуристичну картину, а саме:

- по-перше, урбанізаційні процеси в Африці та Азії відбуватимуться набагато інтенсивніше, ніж в інших регіонах. Швидкість урбанізації, яка вимірюється як середньорічна швидкість зміни частки міського населення, є найвищою в Африці та Азії. В період між 2015р. та 2020р. даний показник в цих регіонах сягатиме відповідно 1,1 та 1,3 відсотка щорічно, в той час, як в регіонах, які вже досягли високої частки міського населення ріст становитиме менше ніж 0,3%;

- по-друге, у 2050 році 8 країн будуть враховані як половина від сумарного зростання міського населення в світі. На Індію, Китай та Нігерію припадатиме трохи більше однієї третини прогнозованого збільшення, а

саме 2,5 мільярдів. П'ять інших країн – Бангладеш, Демократична Республіка Конго, Індонезія, Пакистан та США, як прогнозується, збільшать частку міського населення на 50 мільйонів кожна в період між 2018р. та 2050р.;

- по-третє, лише в деяких країнах передбачається зменшення частки міського населення. Найбільші зміни очікують Японію, зі зменшенням на 13,5 мільйонів, та Україну, де прогнозується зменшення жителів в містах на близько 2 мільйони;

- по-четверте, зростання сільського населення відбувається повільними темпами і скоро досягне свого піку. На сьогоднішній день близько 3,4 мільярди людей досі живуть в сільській місцевості. Прогнозується, що дане значення не зміниться протягом наступних декількох років. Однак, після 2020р. частка сільського населення почне зменшуватися та у 2050 році досягне значення 3,1 мільярдів осіб. Найбільші зміни відбуватимуться в Китаї, зі зменшенням на 305 мільйонів осіб, та в Індії, де зменшення очікується в межах 111 мільйонів. Але деякі країни світу характеризуватимуться, навпаки, збільшенням частки жителів в селах, а саме: Ефіопія та Нігер (кожна збільшить частку сільського населення на 30 мільйонів), Нігерія та Уганда (по 25 мільйонів.).

Урбанізаційні процеси в світі є динамічними та індивідуальними для кожної країни. З 1950 років в Україні почалися стрімкі урбанізаційні процеси, які часто є неконтрольованими та вимагають постійного моніторингу сучасного стану, тенденцій та наслідків урбанізації. Адже зміни, обумовлені розвитком урбанізаційних процесів обумовлюють як позитивні, так і негативні наслідки. У свою чергу, моніторинг та ідентифікація наслідків урбанізаційних процесів є необхідною умовою прийняття ефективних публічно-управлінських рішень та формування і реалізації державної політики у забезпеченні інтересів громадян.

За даними Світового банку на кінець 2018 року в Україні проживає близько 31 мільйону осіб в містах, що становить 69,25% від загальної частки населення. У 2050 в Україні частка населення, що проживатиме в містах становитиме 78,63%, в той час як світовий показник становитиме 68%. Однак, абсолютний показник кількості жителів вітчизняних міст зменшиться на близько 2 мільйони, що обумовлено загальною тенденцією зменшення населення в Україні [9].

Більшість міст в Україні мають населення менше, ніж 20 тис. осіб, в свою чергу, значна частка міських жителів мешкають у містах, чисельність яких менше 300 тис. осіб. Тобто це означає, що лівова частка міських жителів, а саме 60% сконцентрована лише в деяких містах України.

Така тенденція буде зберігатися і надалі, на такі міста припадатиме майже половина приросту міського населення. Факт того, що велика роль буде покладатися саме на такі міста, є як позитивним, так і негативним.

Позитивна тенденція прослідкуватиметься у тому, що невеликі міста є більш гнучкими для проведення політики щодо розвитку території, використання потенціалу, залучення інвесторів до розбудови та розвитку міста. Також позитивним є розширення процесів децентралізації, що дозволяє містам самостійно розпоряджатися наявними ресурсами, концентруватися на реальних проблемах та потребах жителів задля поліпшення соціально-економічного, екологічного та гуманітарного простору, розбудови та розвитку міста.

Негативна характеристика наслідків урбанізації в Україні зосереджується навколо можливостей жителів, зазвичай обмежених урбанізованою територією своєчасно та у належному обсязі здійснювати задоволення потреб, адже в таких містах частіше зустрічаються проблеми доступності житла, транспорту, забезпечення жителів водопровідною водою, видалення відходів, розвитку належної інфраструктури, у тому числі в забезпечення дотримання прав і свобод людини. Зазначене обумовлює необхідність ідентифікації окреслених проблем як органами державної влади, так і органами місцевої влади та самоврядування в контексті вироблення публічної політики та прийняття публічно-управлінських рішень, що відповідатимуть реальним потребам жителів та забезпечуватимуть сталий розвиток в умовах урбанізації.

Однією з ключових тенденцій урбанізаційних процесів в Україні є укрупнення міст, що спричиняє розростання міських агломерацій. На кінець 2018 року частка жителів, що проживають в міських агломераціях з населенням більше, ніж 1 мільйон, становить 12,01%. Найяскравішим прикладом міської агломерації в Україні є місто Київ, з населенням близько 3 мільйонів [20].

Необхідність включення проблематики урбанізації до порядку денного вітчизняних органів публічної влади наголошує О. Сергієнко [11] та зазначає, що «укрупнення столичної агломерації може призвести до неминучого колапсу у всіх сферах. Адже за оцінкою розробників Генплану-2025 в 6 найбільших містах навколо Києва житловий фонд зростає в 2,6 рази. Якщо не сконцентрувати увагу на інтенсивному розвитку інфраструктури, а темпи росту житлового фонду зберуться, то за 7-8 років спостерігатимемо катастрофічний розрив між самостійною інженерною, комунальною, транспортною, освітньою та іншими системами та потребами населення».

Відмінності між країнами та /або окремими територіями, обумовлені як базовими факторами (земля, клімат, природні ресурси тощо), так і набутими факторами (інфраструктура, рівень освіти населення, рівень економічного розвитку тощо), прямо чи опосередковано впливають на характер та тенденції урбанізаційних процесів у таких країнах та / або окремих територіях. Адже, незважаючи на загальносвітові масштаби урбанізації, а також стрімкі темпи глобалізації, урбанізаційні процеси мають ряд особливостей, у першу чергу, викликаних рівнем розвитку країни та / або території. Основні характеристики сучасних урбанізаційних процесів, та їх порівняння в Україні та світі подано в таблиці 2.

Таблиця 2.
Основні характеристики урбанізаційних процесів: порівняльний аналіз світових, європейських та вітчизняних тенденцій*

Характеристика	Тенденції урбанізації		
	Загальносвітові	Європи	України
Чисельність населення	збільшення	збільшення	зменшення
Частка сільського населення	зменшення	зменшення	зменшення
Частка міського населення	збільшення	збільшення	збільшення
Частка населення за межею бідності	зменшення	зменшення	збільшення
Показник ВВП на душу населення	зростання	зростання	зростання
Рівень забруднення міського повітря	зменшення	зменшення	зростання

*За період 1950- 2020 рр.

Як видно із даних наведених вище, порівняльний аналіз характеристик урбанізації зі світових, європейських та вітчизняних позицій, дає підстави стверджувати про відповідність та схожість урбанізації в Україні та аналогічних процесів у Європі. Однак, незважаючи на відповідність європейських та українських тенденцій, розрив між рівнями економічного розвитку країн Західної та Східної Європи, обумовлює розвив між абсолютними показниками урбанізаційних процесів.

Населення в Україні буде з роками зменшуватися і в 2050 році, за прогнозами ООН [7], досягне відмітки у 36,41 мільйони осіб. Також Україна не відповідає критерію «зміна частки населення за межею бідності». В той час, як в світі даний показник за останні роки зменшився на 1,2%, в Україні даний показник зріс на 0,1% [9].

Позитивна тенденція в Україні зберігається за показником «зміна рівня забрудненості міського повітря». У світі даний показник за останні роки зростає і дана тенденція зберігатиметься і надалі. За оцінкою ООН, до 2050 року усі країни світу пройдуть крізь урбанізаційні процеси, Україна – не виключення, хоча темпи є нижчими за аналогічні європейські.

Дана ситуація дає можливість спрогнозувати ті чи інші зміни в українських реаліях, використати та / або адаптувати позитивний досвід країн щодо публічного управління урбанізаційними процесами та їх наслідками, адже очікується, а у сучасних агломераціях прослідковується, що саме міста – це двигуни економічного зростання, концентрації та залучення кваліфікованих людських ресурсів, інвестицій, розвитку інновацій та зростання національної економіки.

З огляду на зазначене вище, можна зробити висновки що основними тенденціями урбанізаційних процесів в Україні є: зростання частки міського населення попри зменшення загальної чисельності населення в Україні; концентрація більшості міських жителів в містах з населенням до 300 тис. осіб; укрупнення міст, що спричиняє розростання міських агломерацій.

Процес урбанізації як у світовому масштабі, так і вітчизняних межах є незворотним. Стрімкі глобалізаційні процеси економічної, політичної та культурної інтеграції визначають подальший розвиток нашої планети, у тому числі підсилюють незворотність та швидкість урбанізації. Урбанізаційні процеси, особливо в сучасних умовах глобалізації, торкаються усіх сфер та галузей суспільного життя, змінюють взаємозв'язки між людьми та визначає тенденції розвитку людства. Зазначене формує завдання перед урядами країн, системами публічного управління та адміністрування щодо забезпечення належного рівня економічного добробуту, екологічної рівноваги, соціального балансу тощо в сучасних умовах урбанізації.

Об'єктивні процеси суспільного розвитку вимагають їх наукового пізнання, обумовлюють розвиток науки та формують відповідні напрями наукових розвідок. Урбанізація не є новим об'єктом наукового пізнання, адже наукові дослідження цього феномену здійснювалися у відповідь на розвиток урбанізаційних процесів у світі та окремих країнах. Зокрема, періодизація наукових підходів щодо дослідження урбанізації вченими-класиками подано у таблиці 3.

Таблиця 3.

Дослідження урбанізації вченими-класиками: періодизація наукових підходів*

Етап	Період	Видатні вчені	Підходи до вивчення міста / процесів урбанізації
Перший етап	Початок - остання чверть XIX ст.	М. Вебер, Г. Зіммель, Ф. Тенніс та ін.	Формуються передумови вивчення міст, адже зростає чисельність містян, формуються міста як центри робітничих рухів, що й зумовило інтерес до вивчення політичних і економічних процесів усередині міст
Другий етап	Остання чверть XIX – перша половина XX ст.	Л. Вірт, Е. Берджес, Р. Парк, Р. Паркстал	Увага чи не вперше повертається до урбанізованої особистості й особливостей міського середовища, міського способу життя
Третій етап	2-га половина XX – початок XXI ст	К. Лінчем, С. Сассен, І. Лакост та ін.	<i>Технологічна школа</i> (технічний прогрес розглядається як основний чинник розвитку та вивчення міст); <i>«Культурна школа»</i> (за основу вивчення міста покладено культурні цінності, якими пояснюється політична, економічна, соціальна, екологічна та ін. організація міста); <i>«Школа соціальної влади»</i> (в основі вчення М. Вебера про типи панування).

*складено на основі [31]

Зазначене вище свідчить про зміщення фокусу дослідження урбанізаційних процесів з економічної та архітектурної позицій, у період з середини XX століття, на соціокультурну та екологічну складові вивчення міст.

Із сучасних дослідників проблематика урбанізації піднімається у працях вітчизняних та зарубіжних вчених у межах різних галузей науки. У науковій праці О.Г. Бублика [18], який проаналізував наукові напрацювання зарубіжних дослідників у сфері урбанізації, наголошено на тому що «єдиним наріжним каменем досліджень у різних наукових галузях (архітектора, соціологія, культурологія, філософія, історія тощо) є постійне акцентування уваги авторів на гендерних, етнічних та расових проблемах урбанізації». Міждисциплінарні підходи щодо вирішення урбанізаційної проблематики та її наслідків, на сьогодні, також актуалізуються.

Питання урбанізаційних процесів є предметом дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних вчених ще з початку XIX ст. Напрацювання дослідників свідчать про варіативність підходів та наукових напрямів вивчення урбанізаційної проблематики. Така варіативність свідчить про складність урбанізаційних процесів, що в свою чергу, обумовлює завдання перед органами публічної влади щодо формування комплексного механізму публічного управління процесами урбанізації, особливо в умовах необхідності досягнення сталого розвитку України в цілому та її окремих територій зокрема.

Урбанізація є однією із найважливіших глобальних тенденцій сьогодення, наслідки якої в тій чи іншій мірі прослідковуються у різних сферах суспільного життя та у всіх країнах світу. Урбанізація як об'єкт наукового пізнання, зважаючи на особливості процесів, які відбуваються та характер їх наслідків, окреслює предметні межі дослідження даного феномену з позицій архітектури (Роберт Мозес, Роберт Грац, історії (Ян де Фріс, Льюїс Мамфорд, економіки (Сесілія Тасолі, Гордон Мактрахан, Андрій Буряченко), екології (Анатолій Поздняков, Алексеев Андрій, Осіпов Віктор, географії (Пол Л. Нокс, Дж. Вернон Хендерсон, Олександр Топчіев), соціології (В. Вахштайн, Роберт Э.Парк, Джейн Джейкобс) тощо.

Значення та роль урбанізації в системі публічного управління та адміністрування обумовлені сукупністю глобальних проблем та викликів, які в першу чергу, концентруються у містах. Натомість, міста є осередками економічної діяльності, що здатні забезпечити економічне зростання держави та економічний добробут суспільства. З одного боку, урбанізація породжує нові та загострює існуючі проблеми суспільного розвитку, а з іншого боку – дозволяє їх вирішити або мінімізувати їх наслідки. Баланс між цими критичними межами досягається шляхом провадження виваженої та ефективної публічної політики, що формується та реалізується на основі своєчасного моніторингу стану, прогнозуванні можливих варіантів розвитку, а також використанні інноваційних інструментів.

Зазначене вище свідчить поясненням існуючому обсягу визначення понять та трактування категорій у сфері урбанізації, а також відсутністю єдиних підходів серед вітчизняних, зарубіжних дослідників та міжнародних організацій.

Урбанізаційна проблематика знаходиться у фокусі діяльності міжнародних організацій, тому доцільним є вивчення сутності поняття урбанізація, що наведено у офіційних документах таких міжнародних організацій як:

- Світовий банк (The World Bank) - одна з найбільших у світі міжнародних організацій, що надає допомогу з метою розвитку країн;
- ООН (UN-HABITAT) - Програма ООН зі сприяння сталому розвитку населених пунктів;

- ООН (UNFPA) - провідна агенція ООН, яка зосереджує свою роботу у сфері гендерної рівності, репродуктивного здоров'я та розбудови потенціалу молоді;
- ООН Департамент з економічних і соціальних питань;
- Всесвітня організація охорони здоров'я;
- Міжнародна організація з міграції.

Таблиця 4.
Визначення сутності поняття урбанізація міжнародними організаціями

<i>Міжнародна організація</i>	<i>Визначення сутності поняття урбанізація</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
Світовий банк (The World Bank)	Урбанізація – це зростання міст унаслідок переміщення населення із сільських районів у пошуках кращої роботи і кращих умов життя [13]
Програма ООН з населених пунктів (UN-HABITAT)	Процес концентрації населення в містах у результаті міграції із сільських районів або збільшення кількості міських районів [26]
Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA)	Процес, який описує зміни в популяції від такої, що поширюється на невеликі сільські населені пункти, в яких сільське господарство є домінуючою в економічній активності, до популяції, зосередженої у великих, густонаселених міських поселеннях, які характеризуються домінуванням промисловості та сфери послуг [12]
Департамент ООН з економічних і соціальних питань	Урбанізація країни – це процес збільшення частки міського населення, який супроводжується зростанням економічної, політичної і культурної значущості міст порівняно із сільською місцевістю [22]
Всесвітня організація охорони здоров'я	Урбанізація – це глобальний процес зміни соціального та екологічного ландшафту на кожному континенті. Урбанізація є результатом міграції населення із сільських районів на додаток до природного міського демографічного росту [23]
Міжнародна організація з міграції	Урбанізація визначається як зростаюча частка населення, що проживає в містах, в цілому даний процес можна віднести до природного приросту населення, чистої міграції з села в місто, а також до прогресивного розширення міських меж та створення нових міських центрів [10].

Міжнародні організації визначають, перш за все, що урбанізація це зростання міст та частки населення, що проживають в містах. Також однією з основних характеристик поняття урбанізація є підвищення ролі міста, де концентрується уся промисловість та ринок сфери послуг.

Таблиця 5.
Визначення сутності поняття урбанізація у довідковій та науковій літературі

<i>Автор, джерело</i>	<i>Визначення</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Довідкова література</i>	
Демографічний енциклопедичний словник [18].	Урбанізація (від латин. urbanus – міський, urbs – місто) визначається як історичний процес підвищення ролі міст у розвитку суспільства, який охоплює зміни в розміщенні виробничих сил, насамперед у розселенні населення, його соціально-професійної, демографічній структурі, способі життя, культурі тощо
Енциклопедичний словник з державного управління [21].	Урбанізація – демографічний процес переміщення людей до міст, унаслідок чого відбувається зростання чисельності міського населення, поширення міського способу й стилю життя на все суспільство. Серед ознак урбанізації виділяють такі показники, як частка міського населення, густина та ступінь рівномірності розміщення міст у країні; число та рівномірність розміщення великих міст, транспортна та інша доступність неурбанізованого населення до великих міст та ін. Більшість дослідників упевнені, що У. – це незворотний всесвітній процес, який тільки-но набирає сили, і апогей його ще попереду
<i>Наукова література</i>	
Ю.Л. Пивоваров [28].	Урбанізація – це історичний процес підвищення ролі міст, міського способу життя та міської культури у розвитку суспільства, пов'язаний з просторовою концентрацією діяльності у порівняно нечисленних центрах і ареалах переважного соціально-економічного розвитку
С.Н. Перцик [27].	Урбанізація являє собою багатогранний глобальний процес, що охопив весь світ, пов'язаний з посиленням у часи науково-технічної революції розвитком і концентрацією виробничих сил і форм соціального спілкування, підвищенням ролі міст та розповсюдженням міського стилю життя на всю мережу населених пунктів
Ю.А. Смагін [30].	Урбанізація «... це процес зростання чисельності міських поселень, в тому числі й крупних розмірів, концентрацію населення в все більших крупних міських

	утвореннях, збільшення чисельності і частки міського населення»
А.Є. Буряченко [15].	Урбанізація – це вельми складний процес, і його не можна трактувати лише як зростання міст і збільшення чисельності міського населення. ... дане явище треба розуміти як новий етап розвитку суспільства, який характеризується концентрацією економічного, демографічного та політичного потенціалу, котрий дає змогу концентрувати та контролювати значні обсяги фінансових ресурсів, створювати нові технології, нові види послуг, здійснювати інноваційну діяльність
К.В. Мезенцев, О.К. Гаврилюк [25]	Урбанізація – багатоаспектний суспільнопросторовий процес підвищення ролі міст в житті суспільства, концентрації населення у міських поселеннях, поширення міського способу життя
Л.В. Сергієнко, К.М. Войціцька [29]	Урбанізація - глобальний процес, що характеризується підвищенням ролі міст у розвитку суспільства, який впливає на природне середовище, сільські поселення, розвиток країни, соціально-економічні відносини та спосіб життя людей.
Д.М. Кузьменко [32]	Урбанізацію розглядають як позитивну тенденцію розвитку світу, як об'єктивний процес, пов'язаний із забезпеченням для все більшої кількості жителів планети умов для більш зручного, комфортабельного, здорового життя, для більш повного розвитку здібностей. Урбанізація супроводжується не тільки позитивними змінами в житті людей, але й негативними, зокрема забрудненням навколишнього середовища, перенаселенням території, збільшенням негативних суспільних явищ

Вивчення сутності поняття урбанізація, що наведена у працях вітчизняних дослідників дозволяє стверджувати про відсутність єдиного підходу до твердження даної категорії, однак, не зважаючи на відмінності у наукових напрямках наведених дефініцій, спільним є визначення сутності урбанізації як процесу підвищення ролі та значення міст, а також підвищення концентрації ресурсів у міських поселеннях. Також більшість авторів серед проаналізованих праць схиляються до думки, що урбанізація – це глобальний процес. Натомість, у праці [23] урбанізацію визначено з позицій процесу впливу міст на спосіб життя людей.

Зважаючи на підходи, що найчастіше зустрічаються у працях вчених щодо визначення поняття урбанізація та враховуючи особливості продукту публічно-управлінської діяльності доцільно сформулювати власне визначення поняття урбанізація для цілей публічного управління та адміністрування.

Урбанізація – це процес зміни екологічного, економічного, соціального, гуманітарного та культурного середовищ співіснування людей як у містах, так і у селах, що обумовлені збільшенням кількості міського населення, концентрацією ресурсів та капіталу у містах.

У процесі дослідження урбанізації та визначення даного поняття як процесу, дослідниками запропоновано ряд підходів щодо виокремлення стадій урбанізації. Підходи вчених щодо визначення стадій урбанізації та їх характеристики подані у таблиці 6.

Таблиця 6.
Підходи вчених щодо визначення стадій урбанізації та їх характеристики*

<i>Стадії</i>	<i>Ключові характеристики урбанізаційних процесів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
<i>За Дж. Джіббсом (J. Gibbs) [1]</i>	
<i>Перша</i>	- відносно рівномірне розселення населення (диференційоване у відповідності до природних ландшафтів); - поява окремих міст у неурбанізованій (сільській) місцевості; - зростання чисельності як міського, так і сільського населення;
<i>Друга</i>	- міський спосіб життя стає більш привабливим порівняно із сільським, що стимулює міграції до міст із сільської місцевості; - відбувається швидке зростання міст, чисельності та частки міського населення;
<i>Третя</i>	- «насичення» міст (передусім внаслідок приросту за рахунок мігрантів із сільської місцевості); - формування навколо найбільших з них приміських зон, появу міських агломерацій;
<i>Четверта</i>	- розвиток процесів субурбанізації (більш швидкий порівняно з головними містами розвиток приміської зони, що стає міграційно привабливою для міських жителів); - скорочення чисельності сільського населення
<i>П'ята</i>	- посилення деконцентрації міського населення; - уповільнення темпів росту міських агломерацій; - зростання концентрації населення на позаагломераційних територіях, але наближених до міських агломерацій (що зумовлює в деяких районах формування урбанізованих районів і мегаполісів); - сільське населення зростає, проте сільський спосіб життя уподібнюється до міського, частка міського населення складає понад 75% всього населення.
<i>За Л. Клаасеном (L. Klaassen), Г. Шимемі (G. Scimemi), Л. Ван ден Бергом (L. Van der Berg), Р. Древетом (R. Drewett), А. Россі (A. Rossi) [8] [6]</i>	

Перша стадія	Урбанізація - процес швидкого зростання чисельності міського населення, концентрації населення, робочих місць, виробництва, сфери послуг у головному місті (метрополісі)
Друга стадія	Субурбанізація – процес «якісного вдосконалення» урбанізації, що зумовлює переселення міських жителів до менших поселень поряд з метрополісом із кращими умовами життя (чистіше довкілля, менша щільність населення, приватний будинок та ін.)
Третя стадія	Дезурбанізація – процес переселення міських жителів за межі субурбії до невеликих міст та сільських поселень. Поступово там створюються нові робочі місця, розвивається власна сфера послуг
Четверта стадія	Реурбанізація – повернення населення передмість до метрополіса внаслідок джентрифікації та ревіталізації індустріальних зон в центральній частині міста, наближення місця проживання до місця роботи.

**складено на основі [25]*

Визначені стадії урбанізації Дж. Джіббсом (J. Gibbs) [1] у 1963 році стали основоположними для усвідомлення розвитку процесів урбанізації у світі, та дали поштовх для подальшого розвитку наукового пізнання урбанізаційних процесів.

На основі стадій визначених Дж. Джіббсом (J. Gibbs), дослідники Л. Клаассен (L. Klaassen), Г. Шимемі (G. Scimemi), Л. Ван ден Берг (L. Van der Berg), Р. Древет (R. Drewett), А. Россі (A. Rossi) [8], [6] обґрунтовують поділ процесу урбанізації на п'ять стадій, а саме:

- *урбанізація* – процес, який нерозривно ототожнюється із індустріалізацією, переміщенням сільського населення до міст, адже саме у містах з'являється більше можливостей щодо працевлаштування, покращення умов життя, а також вищого рівня доходів тощо;

- *субурбанізація*, що характеризуються перевищенням темпів розширення приміської зони над темпами розширення головного міста, у той час коли населення приміської зони (субурбії) продовжують працювати, користуватися інфраструктурою та отримують послуги у місті;

- *дезурбанізація*, що характеризується скороченням населення у субурбії та у місті як осередках, внаслідок переміщення та концентрації населення у окремих поселеннях на периферії;

- *реурбанізація* – процес зростання чисельності міста швидше ніж відповідно у приміській зоні (субурбії) або скорочення населення міста повільніше ніж відповідно у приміській зоні (субурбії).

Поряд із стрімкими темпами урбанізації у світі, виділять феномен помилкової урбанізації або як ще зустрічається у науковій літературі урбанізація трущоб.

Помилкова урбанізація (або урбанізація трущоб) – вид урбанізації, при якому стрімкий ріст чисельності міського населення не супроводжується ростом міських функцій та послуг, здатний забезпечити адекватний рівень включення нових громадян в міську культурно-економічну екосистему. Помилкова урбанізація як процес більшою мірою свідчить про рівень ефективності системи публічного управління та адміністрування, можливість забезпечити потреби, інтереси, а також умови для дотримання прав та свобод людини і громадянина.

Вивчаючи поняття урбанізму можна також виділити окремі міські ідеології, такі як модерністський урбанізм, лівий урбанізм та хіпстерський урбанізм. Характеристику сучасних міських ідеологій подано у таблиці 7.

Таблиця 7.

Сучасні міські ідеології урбанізації: етапи розвитку, представники та характеристики

<i>Період</i>	<i>Представники</i>	<i>Назва ідеології</i>	<i>Характеристика міста</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Кінець 19 ст.– початок 20 ст.	К. Джексон (K. Jackson), Х. Баллон (H. Ballon) [4]	Модерністський урбанізм (високий урбанізм)	Місто - «машина росту, машина розвитку». Ріст розуміється з економічних позицій. Місто концентрує в собі всі ресурси і отримує максимальний прибуток при мінімальних затратах часу
Початок 20 ст. – друга половина 20 ст.	Р. Грац (R. Gruts) [17]	Лівий урбанізм	Місто – це також машина, але машина відчуження, нерівності та несправедливості. Тому замість інвестування в хмарочоси чи швидкісні магістралі, лівий урбанізм інвестує в електрифікацію трущоб, розвиток системи громадського транспорту та системи локальних спільнот
Друга половина 20 ст. – до сьогодні	Ян Гейл [5] Віктор Вахштайн [16]	Хіпстерський урбанізм	Місто – це більше не машина, а сцена. Місто сьогодні – це не про житло чи робочі місця, це про ті простори, де люди можуть зустрічатися, спілкуватися один з одним, обмінюватися ідеями та думками

Дослідження та характеристика сучасних міських ідеологій, наведених вище, свідчить про зміну акценту розуміння міста, а саме:

- представники модерністського урбанізму переконані, що місто – це інвестиція в хмарочоси і шосе. Яскравим прикладом є Нью-Йорк Роберта Мозеса - «гіперактивне будівництво», тобто зосередження акценту на будівництві хмарочосів, автономізація кварталів та гіпернасиченості міського простору, також будівництво швидкісних міських магістралей, parkways і highways;

- представники лівого урбанізму зміщують фокусу усвідомлення міста з будівництва доріг та хмарочосів на доступне житло і громадський транспорт;

- представники хіпстерського урбанізму концентруються на велодоріжках, парках та пішохідних зонах. Як зазначає Ян Гейл (Jan Gehl) [5] «Не питаєте в мене, скільки людей проживає в даному місті, спитайте, скільки отримують від цього задоволення» або «Місто – це як гарна вечірка, якщо я повертаюся додому до третьої години ночі, це означає, що місто не вдалося».

Висновки та перспективи розвитку дослідження в даному напрямі. Дослідження урбанізаційних процесів в Україні та світі здійснено на основі опрацювання офіційних документів таких міжнародних організацій як ООН, Світовий Банк, ЦРУ, МОМ та ін., що дозволило визначити тенденції та перспективи розвитку даних процесів. Здійснено порівняльний аналіз тенденцій урбанізації в Україні, Європі та світовому масштабі. У ході дослідження проаналізовано підходи міжнародних організацій до визначення сутності поняття урбанізація та підходи наведені у довідковій та науковій літературі. Зважаючи на особливості продукту публічно-управлінської діяльності подано власне визначення поняття урбанізація для цілей публічного управління та адміністрування, під яким доцільно розуміти процес зміни екологічного, економічного, соціального, гуманітарного та культурного середовищ співіснування людей як у містах, так і у селах, що обумовлені збільшенням кількості міського населення, концентрацією ресурсів та капіталу у містах. Вивчено підходи вчених щодо визначення стадій урбанізації та охарактеризовано окремі міські ідеології, такі як модерністський урбанізм, лівий урбанізм та хіпстерський урбанізм. Це дозволило встановити зміну фокусу усвідомлення міста з будівництва доріг та хмарочосів на доступне житло, громадський транспорт та створення умов щодо дотримання прав, свобод та забезпечення інтересів і потреб громадян.

Список літератури.

1. Gibbs J. "The evolution of population concentration. *Economic Geography*", 1963, Vol. 2, pp. 119–129
2. Hannah Ritchie. "Urbanization", <https://ourworldindata.org/urbanization>
3. Intelligence Agency. "The World Factbook", <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/fields/2212.html>
4. Jackson K.T., Ballon H. (eds) (2007) *Robert Moses and the Modern City: The Transformation of New York*. N.Y.: Norton
5. Jan G. (2010), "Cities for People". Island Press. – (ISBN 978-1597265737).
6. Klaassen L., Scimemi G. *Theoretical issues in urban dynamics. Dynamics of Urban Development*. New York, StMartin`s Press, 1981, pp. 8–28.
7. United Nations Department of Economic and social affairs. "2018 Revision of World Urbanization Prospects", <https://www.un.org/development/desa/publications/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>
8. Van der Berg L., Drewett R., Klaassen L.H., Rossi A., Vijverberg C.H.T. "Urban Europe: A study of growth and decline". A. Wheaton&Co. Ltd., Exeter, 1982, 162 p.
9. World Bank – "World Development Indicators", <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators>
10. International Organization for Migration (IOM) (2015), "World Migration Report", https://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf.
11. Александр С. О (2017), "О будущем украинский городов". *Информационно-аналитический еженедельник "Зеркало недели, Украина"*, https://zn.ua/internal/o-buduschem-ukrainskih-gorodov-257609_.html
12. Бажал Ю. М., Кілієвич О. І. (2002), "Ефективність державного управління" *монографія*. К. : К.І.С., 2002. - 420 с.
13. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І., Іжа М. М., Г. І. (2009), "Державне управління: основи теорії, історія і практика : навч. посіб", *за заг. ред. П. І. Надолішнього, В.Д. Бакуменка*, Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. - 394 с.
14. Бублик О. Г. (2014), "Роль містобудування в сучасних урбаністичних розвідках зарубіжних дослідників". *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, вип. 40. - С. 255-260.
15. Буряченко А.Є. (2013), "Урбанізація в контексті фінансового, демографічного та соціального розвитку". *Вчені записки : зб. наук. праць ; редкол. : А.Ф. Павленко (відп. ред.) та ін.* Київ : КНЕУ, 2013. – Вип. 15. – 208 с.
16. Виктор В. (2014), "Пересборка города: между языком и пространством". *Социология власти*, №2. – Ст. 9–38.
17. Грац Р. (1995), "Город в Америке: жители и власти". *Пер. с англ. В. Глазычева, М.: Ладья*
18. "Демографический энциклопедический словарь" (1985), <http://demography.academic.ru/>

19. Елвін Тоффлер (2000), "Третя хвиля". *Перекладач: Андрій Євса, за редакцією Віктора Шовкуна. Видавничий дім «Всесвіт»*. Київ. 480 с
20. Засадко В. В. (2016), "Урбанізаційні тенденції в Україні в контексті загроз економічній безпеці", *Стратегія розвитку України*. № 1. - С. 124-129
21. Ковбасюк Ю. В., Трощинський В. П., Сурмін Ю. П. (2010) "Енциклопедичний словник з державного управління". К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
22. Куйбіда В. С. (2004), "Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування", *монографія*. К. : МАУП, 2004. – 432 с.
23. Кузьменко Д.М. (2010), "Дефініція поняття "урбанізація" в суспільній географії", <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/7706.doc>
25. Мезенцев К.В., Гаврилюк О.К. (2015), "Тестування моделі диференціальної урбанізації в Україні". *Економічна та соціальна географія*. Вип. 3. - С. 15-26.
26. Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю. (2009) "Державне управління : підручник", *за ред. А. Ф. Мельник*. К. : Знання 582 с.
27. Перцик Е.Н. (2009), "Георбаністика", М. : *Изд. центр "Академия"*. 423 с.
28. Пивоваров Ю. Л. (1999), "Основы геоурбанистики : Урбанизация и городские системы". М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 232 с
29. Сергієнко Л. В. (2019) "Сутність, особливості та стадії розвитку урбанізації" *економіка, управління та адміністрування*. №4. – С. 207–213.
30. Смагин Ю.А. (2005), "Территориальная организация населения". М. : *Изд.-торг. корпорация "Дашков и К"*. 244 с.
31. Хома Н. (2016), "Політична урбаністика: концептуалізація предметного поля", URL : <http://journals.urau.spup/article/view/166225>

References.

1. Gibbs J. "The evolution of population concentration. *Economic Geography*", 1963, Vol. 2, pp. 119–129
2. Hannah Ritchie. "Urbanization", <https://ourworldindata.org/urbanization>
3. Intelligence Agency. "The World Factbook", <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/fields/2212.html>
4. Jackson K.T., Ballon H. (eds) (2007) *Robert Moses and the Modern City: The Transformation of New York*. N.Y.: Norton
5. Jan G. (2010), "Cities for People". Island Press. – (ISBN 978-1597265737).
6. Klaassen L., Scimemi G. *Theoretical issues in urban dynamics. Dynamics of Urban Development*. New York, StMartin's Press, 1981, pp. 8–28.
7. United Nations Department of Economic and social affairs. "2018 Revision of World Urbanization Prospects", <https://www.un.org/development/desa/publications/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>
8. Van der Berg L., Drewett R., Klaassen L.H., Rossi A., Vijverberg C.H.T. "Urban Europe: A study of growth and decline". A. Wheaton&Co. Ltd., Exeter, 1982, 162 p.
9. World Bank – "World Development Indicators", <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators>
10. International Organization for Migration (IOM) (2015), "World Migration Report", https://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf.
11. Alexander S.O (2017), "On the future of Ukrainian cities". *Information and Analytical Weekly "Mirror of the Week, Ukraine"*, https://zn.ua/internal/o-buduschem-ukrainskih-gorodov-257609_.html
12. Bazhal Yu.M., Kiliyevich O.I (2002), "Efficiency of public administration" *monograph*. K.: K.I.S., 2002. - 420 p.
13. Bakumenko VD, Nadolishnii PI, Izha MM, GI (2009), "Public administration: the basics of theory, history and practice: textbook. tool ", for the total. ed. V.I. Nadolyshny, V.D. Bakumenko, Odesa: THE ORDER OF NAD, 2009. - 394 p.
14. Bublik O.G (2014), "The role of urban planning in contemporary urban exploration of foreign researchers". *Scientific Works of the History Faculty of Zaporizhzhya National University*, vol. 40. P. 255-260.
15. Buryachenko A.E (2013), "Urbanization in the Context of Financial, Demographic and Social Development". *Scientific notes: Coll. of sciences. laundry; redcol.* : A.F. Pavlenko (ed.) And others. Ki-Yev: KNEU, 2013. - Iss. 15. - 208 p.
16. Victor V. (2014), "Rethinking the City: Between Language and Space". *Sociology of Power*, No. 2. - Art. 9–38.
17. Graz R. (1995), "The City in America: Residents and Power." *Trans. with English*. V. Glazycheva, M.: Ladya
18. *Demographic Encyclopedic Dictionary* (1985), <http://demography.academic.ru/>
19. Alvin Toffler (2000), "The Third Wave. Translator: Andriy Eevs", edited by Victor Shovkun. *Publishing House "Universe"*. Kiev. 480 p
20. Zasadko V.V (2016), "Urbanization tendencies in Ukraine in the context of threats to economic security", *Development Strategy of Ukraine*. No. 1. - P. 124-129

21. Kovbasyuk Yu.V., Troshchinsky V.P, Surmin Yu.P. (2010) "Encyclopedic Dictionary of Public Administration". : NADU, 2010. - 820 p.
22. Kuibida V.S (2004), "Principles and methods of activity of local governments", monograph. K.: MAUP, 2004. - 432 p.
23. Kuzmenko D.M (2010), "Definition of urbanization in social geography", <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/7706.doc>
25. Mezentsev K.V, Gavriluk O.K (2015), "Testing the Differential Urbanization Model in Ukraine". Economic and social geography. No. 3. - P. 15-26.
26. Melnik A.F, Obolensky O. Yu., Vasina A.Yu. (2009) "Public administration: a textbook", ed. A. F. Melnyk. K.: Knowledge 582 p.
27. Pertsik E.N (2009), "Georbanistika", M.: Izd. Center "Academy" 423 p.
28. Yu.L. Pivovarov (1999), "Fundamentals of Geo-Urbanism: Urbanization and Urban Systems". M.: Humanite. ed. VLADOS center, 232 p
29. Sergienko L.V (2019) "The essence, features and stages of urbanization development" economics, management and administration. №4. - pp. 207–213.
30. Smagin Yu.A. (2005), "Territorial organization of the population". M.: Publisher-bargaining. Dashkov & K. Corporation 244 p.
31. Homa N. (2016), "Political Urbanism: Conceptualizing the Subject Field", URL: <http://journals.urau.ua/spup/article/view/166225>

Стаття надійшла до редакції 20.01.2020 р.